

Posudek oponenta na disertační práci **PhDr. Zuzany Stárkové (Hajíčkové)** s názvem *Účinnost metody tvůrčího psaní na rozvoj řečové dovednosti psaní v češtině jako cizím/druhém jazyku*

Předložená disertační práce PhDr. Zuzany Stárkové (Hajíčkové) je vyústěním jejího několikaletého systematického zájmu o zvolenou problematiku. Vybrané **téma představuje aktuální problém a jeho zpracování považují za velmi potřebné a přínosné zejména z hlediska lingvodidaktického**, neboť mu dosud ve výuce češtiny jako cílového jazyka z pohledu cizinců nebyla věnována dostatečná pozornost.

Autorka se na zvolené téma dobře připravila, o čemž svědčí její činnost odborná, vědeckovýzkumná, publikační i pedagogická.

Cílem předkládané disertační práce bylo podat komplexní pohled na zvolené téma a zjistit, zda může tvůrčí psaní pozitivně ovlivnit cizince v oblasti lingvistické a diskursní kompetence při osvojování češtiny jako cílového jazyka ve srovnání s tradičními postupy, což se doktorandce podařilo. **Všechny vytyčené cíle**, a to včetně šesti dílčích, které si autorka stanovila, **byly splněny**. V návaznosti na ně pak dobře zformulovala základní výzkumné otázky a podle zjištěných výsledků svého šetření je adekvátně zodpověděla. **Vhodně zvolené metody vedly ke splnění cílů předkládané disertační práce**. Doktorandka tak potvrdila a dokázala kvalitu své vědeckovýzkumné a pedagogické kompetence v oblasti zvolené problematiky, fundovaně analyzovala a interpretovala lingvistická a metodologická východiska vztahující se ke zvolenému tématu předloženého textu.

Jako celek je předložený text promyšlený, jednotlivé kapitoly na sebe logicky navazují, doktorandka se vyjadřuje jasně, srozumitelně a na dobré odborné úrovni. Teoretická a metodologická východiska práce jsou představena na základě moderních lingvistických principů a současných tendencí uplatňovaných v cizojazyčné výuce, zejména při osvojování češtiny jako jazyka cizího či druhého z pohledu cizinců.

V teoretické části práce, která má převážně deskriptivní charakter, autorka postupuje od pregnantního vymezení cíle práce a její struktury k teoretickým a konceptuálním zdrojům, vymezuje nejdůležitější termíny-pojmy ve vzájemných souvislostech. Vykazuje dobrou orientaci v přehledu o příslušné domácí i zahraniční odborné literatuře a kladně hodnotím, že se pokusila i kriticky posoudit různé teorie a zaujmout k nim i vlastní zdůvodněné postoje. Dále pak oceňuji také to, že doktorandka nahlíží na zvolenou problematiku z aspektu procesuálního pojetí psaní a při sledování rozvoje dovednosti psaní u cizinců v češtině jako

jejich cílovém jazyce, přičemž vychází z moderní německé cizojazyčné didaktiky tvůrčího psaní jako cyklického procesu.

Na pozadí celkové koncepce byly výstižně zformulovány konkrétní cíle praktické části práce, jež vypovídají o promyšleném výzkumném postupu při zpracování daného tématu a doplňují komplexní pohled na sledovanou problematiku. Autorka uskutečnila na vzorku třiceti vysokoškolských respondentů jednosemestrální akční výzkumnou sondu kvalitativního charakteru, přičemž studenty vhodně rozdělila za účelem svého šetření do dvou experimentálních a kontrolních skupin. Metodologii svého výzkumu pak podrobně popsala v samostatné kapitole č. 3.

Praktická část (kap. č. 4) tvoří jádro celé práce a je přehledně rozčleněna do sedmi na sebe navazujících podkapitol, jež jsou věnovány detailnímu popisu akčního výzkumu, podrobné charakteristice skupin respondentů, průběhu výuky, popisu výzkumných nástrojů, zpracování a interpretaci získaných dat a výsledkům realizované sondy.

Doktorandka prokázala schopnost jazykový materiál nejen shromáždit, ale ho i správně interpretovat, podrobit detailnímu jazykovému rozboru a dospět na základě svého šetření k novým poznatkům, které považují za přínosné nejen pro lingvodidaktiku, ale i samotnou lingvistiku.

Vyhodnocení získaných dat v závěru práce **přináší velmi cenné aktuální poznatky**, které svým dosahem pro teorii a praxi vyučování češtiny jako cílového jazyka u cizinců a v souvislosti s budováním a rozvíjením jejich jazykové kompetence se zaměřením na rozvoj řečové dovednosti psaní překračují český kontext a mohou přinést další výzkumné a edukační podněty v rámci Evropy pro vyučování dalších, především tzv. malých jazyků.

Obsah disertační práce umožňuje nahlédnout do současného moderní rámce lingvodidaktického výzkumu a jeho aplikace v evropském kontextu jazykového vzdělávání v souvislosti s rozvojem řečové dovednosti psaní u cizinců, čímž naznačuje aktuální perspektivy vyučování češtiny z pohledu nerodilých mluvčích. Předložený text tedy není pouze reakcí na „módní trend“ lingvodidaktiky, ale usiluje o syntézu několikaletého výzkumu vyučování češtiny jako cizího či druhého jazyka, a to v jazykových i interjazykových souvislostech, což považují **za významné jak pro společenskou praxi, tak i pro další rozvoj vědy.**

K obsahu a zpracování práce se vztahuje několik připomínek a dotazů, jež mohou být námětem k diskusi při obhajobě:

1. Mohla by podle Vašeho názoru pozornost věnovaná tvůrčímu psaní při výuce cizinců pozitivně ovlivnit také jejich osvojování češtiny v oblasti dalších kompetencí, tedy kromě kompetence lingvistické a diskursní?

2. Bylo by možné podle Vašeho mínění zpracovat získaná data z Vaší výzkumné sondy např. buď podle Miroslava Chrásky: *Metody pedagogického výzkumu* (GRADA: Publishing, a.s., 2007 nebo 2016, ISBN: 978-80-247-5326-3) s využitím principu testu dobré shody chí-kvadrát, nebo jinými statistickými metodami, jež by umožnily výsledky Vašeho šetření zobecnit?

3. Na s. 66 v kap. 3 s názvem *Metodologie výzkumu* uvádíte důvody, které Vás vedly k tomu, že jste se soustředila při vyhodnocování získaných dat z Vaší sondy jen na pravopis lexikální a syntaktický, nikoliv na morfologický pravopis slovtvorný a tvaroslovný, což je podle mého názoru škoda. Zajímalo by mě, jak jste přistupovala k takovým jazykovým jevům, které nelze považovat za striktně syntaktické, nýbrž morfologicko-syntaktické, jako např. u kategorie pádu, která je pojímána různě: buď jako kategorie morfologická, nebo jako syntaktická. Jde o případy, v nichž se u cizinců objevuje např. chybný slovesný tvar z důvodu nepochopení syntaktických vztahů ve větě. Viz např. klasickou atrakci (spodobu tvarů) ve větách: *Bavili se o autu nabouranému do stromu. Mluvili o školním řádu vyvěšenému na nástěnce. Dohadovali se o výletu organizovanému po vyučování*, v nichž adjektiva ve funkci shodných atributů v postpozici mají místo tvarů v lokálu tvary v dativu. Ke gramatickým chybám tak dochází pod vlivem stejných tvarů (koncovka *-u*), tedy v důsledku větné stavby. Vyskytly se takové přechodné jevy morfologicko-syntaktické také v psaných projevech u Vaší cílové skupiny? Pokud ano, uveďte některé z nich.

4. Dále bych doporučovala zamyslet se nad obsahem některých termínů-pojmů a sjednotit jejich psaní v celém textu.

a) Např. z jakého důvodu jste se rozhodla uvést v nadpisu, klíčových slovech, v anotaci a i některých dalších částech textu (jako např. v pozn. pod čarou na s. 74, v nadpisech některých podkapitol jako např. 2.1.5, 2.3, 2.3.1), a to i včetně kap. 3 *Metodologie výzkumu* na s. 66 u dílčích výzkumných otázek disertační práce, termín *čeština jako cizí/druhý jazyk* s lomítkem, tedy jako ekvivalenty, zatímco v podkap. 2.9 s názvem *Pojetí cizího a druhého jazyka v této práci* na s. 65 vcelku jasně vysvětlujete rozdíl mezi oběma pojmy, přičemž dále v této části uvádíte: „*Vzhledem k respondentům zkoumaným v zde prezentovaném akčním výzkumu nerozlišujeme termíny cizí a druhý jazyk ..., a proto se v průběhu výzkumu stal tento*

cílový jazyk pro všechny respondenty jazykem druhým. Nebylo by tedy vhodnější sjednotit užívání pojmu v celém textu práce a užívat pak spíše termín *čeština jako druhý jazyk*? Svůj postoj zdůvodněte.

b) Na s. 40 a 41 píšete o „náviku všech řečových dovedností, čili čtení, psaní, poslechu a mluvení“. Máte na mysli čtení a poslech s porozuměním?

c) V teoretické části např. na s. 4 píšete o „*tzv. klasických postupech při náviku a rozvoji dovednosti psaní v cizím/druhém jazyku*“, obdobně pak i na s. 39 v názvu podkap. 2.3.1 *Klasické postupy*.....Nebyl by výraz „tradiční postupy“ vhodnější?

Z obsahu posudku jednoznačně vyplývá, že předloženou disertační práci PhDr. Zuzany Stárkové (Hajíčkové) považuji za zdařilou a celkově ji hodnotím kladně. **Disertace splňuje podmínky kladené na tato řízení, a proto ji doporučuji k obhajobě.**

doc. PaedDr. Jaromíra Š i n d e l á ř o v á, CSc.

V Ústí nad Labem dne 24. července 2017